

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-plan 2022-2027

**Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals,
Simested og Nørre Ådal, samt Skravad Bæk**
Natura 2000-område nr. 30
Habitatområde H30
Fuglebeskyttelsesområde F14 og F24

Udgiver: Miljøstyrelsen.

Redaktion: Miljøstyrelsen Midtjylland.

Dato: Juni 2023

Forsidefoto: Simested Å slynger sig gennem ådalen med surt overdrev, rigkær og hængesæk.

Fotograf: Miljøstyrelsen Midtjylland.

ISBN: 978-87-7564-478-0

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Biodiversiteten i Danmarks største og mest værdifulde naturområder

Danmark rummer storslået natur.

Fra Skagens Gren og Skagerrak over Møns Klints hvide kridt til Paradisbakkerne på Bornholm. De tre ikoniske steder er nogle af de i alt 257 Natura 2000-områder. Det er steder på land og til havs, hvor der findes en helt særlig natur og biodiversitet.

Der er mange eksempler på sjældne arter og naturtyper, som er vigtige at beskytte. Der findes truede ynglefugle og sjældne planter i Danmark. Dem skal vi gøre en særlig indsats for at bevare.

De 257 områder er fordelt i hele Danmark og ejes og forvaltes af private lodsejere, fonde, kommuner og staten.

Miljøminister Magnus Heunicke

Hvert område har en plan.

Planerne for perioden 2022-27 har to nye elementer. I de store områder kommer nye målsætninger, der giver mulighed for vildere natur. Der peges også på steder, hvor udtag af kulstoffoldige lavbundsarealer udover at hjælpe klimaet kan bidrage til bedre natur f.eks. med levesteder for arter eller som buffer mellem sårbar natur og intensivt drevne landbrugsarealer.

Arbejdet med at sikre den eksisterende natur gennem naturpleje fortsætter, og der er en særlig indsats med at beskytte hjemhørende arter mod de invasive, ligesom der etableres forstyrrelsesfrie områder for fugle, havnatur og havpattedyr.

Danmark skal have mere og bedre natur, og det bidrager Natura 2000-planerne til sammen med de mange andre indsatser, som regeringen er i gang med.

Det er f.eks. Havplanens aftale om strengt beskyttede havområder, og den store Havnaturfond, der kan bidrage til øget viden og initiativer til genopretning. Etablering af naturnationalparker og urørt skov, og de netop offentliggjorte vandområdeplaner og forbedringen af vandmiljøet er også helt centrale for at sikre og forbedre naturen i områderne.

Natura 2000-områder rummer nogle af Europas og Danmarks største og mest værdifulde naturområder og repræsenterer en stor del af biodiversiteten. De danske Natura 2000-områder bidrager til det fælles EU-mål om 30 pct. beskyttet natur på land og til havs.

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Synergi med anden lovgivning	7
1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne	7
1.3 Naturlilstand og gunstig bevaringsstatus.....	9
2. Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal.....	10
2.1 Områdebeskrivelse	10
2.2 Områdets udpegningsgrundlag	14
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder.....	15
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand	15
2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst.....	21
2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur.....	22
2.3.4 Forekomst af marine naturtyper	23
2.3.5 Tilstand af levesteder for arter.....	24
2.3.6 Tilstand af levesteder for ynglefugle.....	25
3. Målsætninger	26
3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området.....	27
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter.....	28
3.3 Modstridende naturinteresser.....	30
4. Indsatsprogram.....	31
4.1 Generelle retningslinjer	31
4.2 Områdespecifikke retningslinjer	32
4.3 Relation til vandområdeplaner.....	33
5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger.....	34

1. Natura 2000-planlægning

Danmark er ifølge [habitatdirektivet](#) forpligtet til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktivet omfatter. Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af [fuglebeskyttelsesdirektivet](#), at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet.

Danmark har valgt at gøre dette bl.a. ved en systematisk og tilbagevendende planlægning i de enkelte Natura 2000-områder. Ud fra direktivforpligtelserne og den nationale naturovervågning fastlægges indsatsen i de enkelte områder for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer). Med en sådan målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og den biologiske mangfoldighed og dermed også til gennemførelsen af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt FN's Verdensmål.

Der er i alt udpeget 257 Natura 2000-områder i Danmark. Et Natura 2000-område kan indeholde ét eller flere fuglebeskyttelsesområder og/eller habitatområder. Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark. Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden.

Der er i 2021 gennemført en høring med henblik på at nyudpege eller udvide seks marine fuglebeskyttelsesområder. Det drejer sig om områderne Flensborg Fjord og Nybøl Nor, Sejerø Bugt og Nekselø, Skagerrak, Nordvestlige Kattegat, Smålandsfarvandet og Rønne Banke. De nye/udvidede fuglebeskyttelsesområder inklusiv eventuelle konsekvensrettelser af eksisterende Natura 2000-områder vil indgå i fjerde planperiode (2028-2033).

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan bygger oven på en basisanalyse, der indeholder de faktuelle oplysninger og data om området. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af naturtyper, fugle og arter på områdets udpegningsgrundlag. Derudover angiver de hhv. det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig og krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendig for at sikre den nationale prioritering.

Mål og indsatser relaterer til de naturtyper, arter og fugle, som det pågældende Natura 2000-område er udpeget for at beskytte. Både de overordnede og konkrete målsætninger er langsigtede mål, der gælder for flere planperioder, mens indsatsprogrammet er kortsigtet og revideres i hver planperiode. De langsigtede målsætninger er opdateret i denne plangeneration, bl.a. på baggrund af justeringen af Natura 2000-områderne geografiske afgrænsning (gennemført i 2017-19) samt opdatering af Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag (jf. nedenstående). De konkrete målsætninger er ligeledes opdateret for at give mulighed for en mere dynamisk forvaltning. Således bygger de konkrete målsætninger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte område, men det bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Tilblivelse af Natura 2000-planen

Processen for tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Denne plan er tredje generation af Natura 2000-planer (2022-27), der også dækker de fredskovspligtige arealer. For de fredskovspligtige arealer dækket af skovloven afløser den Natura 2000-planen 2010-15, som for de fredskovspligtige arealer har været gældende frem til 2021. For alle andre arealer, arter og fugle dækket af miljøbeskyttelsesloven afløser den Natura 2000-planen 2016-21.

På baggrund af overvågningsdata har Miljøstyrelsen i 2019 gennemført en høring i forhold til justering af udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder. Høringsnotatet fremlægges samtidig med igangsættelsen af høringen af Natura 2000-planerne 2022-27. Natura 2000-planerne er udarbejdet på baggrund af et bruttoudpegningsgrundlag, der omfatter udpegningsgrundlaget fra planerne for 2016-21 plus nye arter og naturtyper, der er registreret i områderne, og som falder inden for de opstillede kriterier for opdatering af udpegningsgrundlaget.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er udarbejdet en miljørapport for hver enkelt natura 2000-plan efter reglerne i lovbekendtgørelse 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Samtidig med høringen af Natura 2000-planerne sendes miljørapporterne også i høring.

1.1 Synergi med anden lovgivning

Natura 2000-planen har fokus på arealbaserede indsatser. Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen. Derudover målsættes miljøtilstanden i havets økosystemer via Havstrategiplanen (II).

Vandområdeplanerne, som udarbejdes med baggrund i EU's vandrammedirektiv, er hovedinstrumentet til at sikre og forbedre tilstanden i de akvatiske naturtyper i Natura 2000-områderne. Vandområdeplanernes formål er at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk og kemisk tilstand (fx reduktion af kvælstofbelastning og fjernelse af spærringer), hvilket samtidig tilvejebringer grundlæggende forbedringer af vandkvaliteten til gavn for naturtyper, fugle og arter i Natura 2000-området.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan være en udfordring for mange naturligt næringsfattige naturtyper. Emission fra landbrug reguleres via husdyrgodkendelsesloven, som fastlægger den maksimale tilladte ammoniakdeposition fra lokale husdyrbrug til sårbare naturtyper for at mindske væsentlige miljøpåvirkninger.

Gennemførelse af EU's havstrategidirektiv skal sørge for, at der opnås eller opretholdes god miljøtilstand i havets økosystemer, samtidig med at der kan ske en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Indsatserne i indsatsprogrammet til Havstrategi II vil også bidrage til opfyldelse af målsætningerne i de marine Natura 2000-områder.

Sangsvane, blishøne og hvinand bruger i træk- og vinterperioden områdets store vandflader til rast, overnatning og fouragering med et minimum af forstyrrelse. Foto: Peter Bundgaard.

1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen til grund. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder, hvor staten er myndighed f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, kan der følges op med nationale strategier.

Det er kommunerne, der er ansvarlig myndighed for de privatejede Natura 2000-arealer, dog er Miljøstyrelsen ansvarlig myndighed for de privatejede skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Ansvarlige myndigheder skal udarbejde bindende handleplaner for gennemførelse af Natura 2000-planen 2022-27 med fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning. Når indsatserne iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelt konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved væsentligheds- og konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegnings- og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om væsentligheds- og konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlaget for handleplanen samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsatsen i området.

Rigkær ved Fussing Sø med sjældne arter, bl.a. en stor bestand af den rødlistede engblomme. Foto: Miljøstyrelsen Midtjylland.

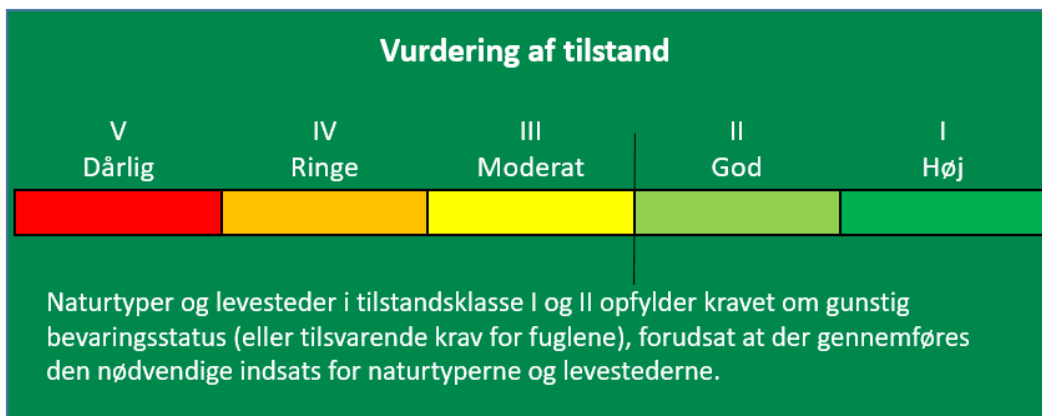
1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundes udpegningen af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag. Der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Danmark er ligeledes forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet. Ligesom for habitatnaturtyper og -arter laves en vurdering for fuglene med fokus på bl.a. bestandsudvikling.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper samt nogle arter og fugle udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af bl.a. artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre, som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser, angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens/fuglens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift og evt. sikring mod forstyrrelse svarer til gunstig bevaringsstatus eller tilsvarende for fuglernes vedkommende. For naturtyper eller arter/fugles levesteder i tilstandsklasse III-V skal der typisk gennemføres en indledende forvaltningsindsats eller regulering, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet eller levestedet på sigt.

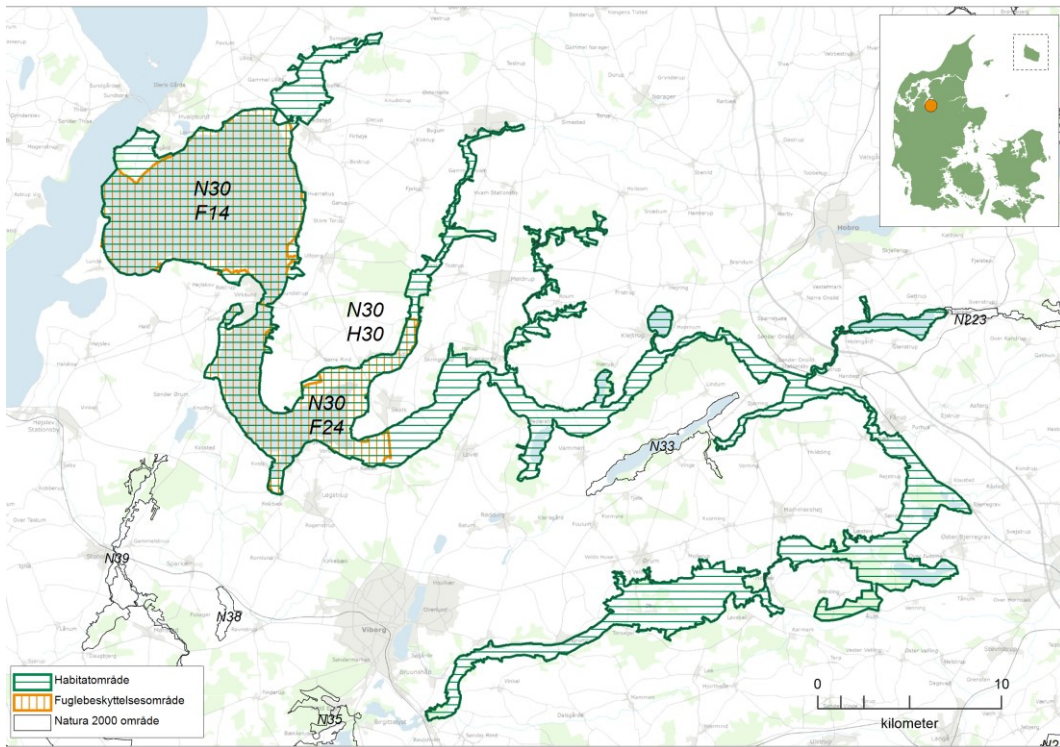
For de fugle, arter og naturtyper, hvor der ikke findes et tilstandsvurderingssystem, skal der i basisanalysen vurderes om givne naturtype eller art/fugls levested er stabile, i fremgang eller i tilbagegang eller ukendt, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr.653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder.

Tilstandsklasser for naturtyper.

Udvalgte forvaltningsbare parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses hvilke tiltag, der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arterne/fuglernes levesteder.

2. Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal

Kortet viser afgrænsningen af Natura 2000-område N30. Natura 2000-området består af habitatområde H30 (vandret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområderne F14 og F24 (lodret orange skravering).

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådale samt Skravad Bæk har et samlet areal på 24.572 ha, hvoraf 42 % er vandflade i henholdsvis fjorde (9.351 ha) og større søer (930 ha). Området er afgrænset som vist på kortet.

Natura 2000-området består af ét habitatområde og to fuglebeskyttelsesområder: Habitatområde nr. 30 Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådale samt Skravad Bæk, fuglebeskyttelsesområde nr. 14 Lovns Bredning samt fuglebeskyttelsesområde nr. 24 Hjarbæk Fjord. Området er primært privatejet, dog med betydelige statsejede arealer, især omkring Fussingø samt Ulbjerg Klint, Sundstrup og Lundø m.fl. Flere arealer er kommunalt ejet, bl.a. på Lovns Halvø, Klejtrup Sø, ved Aalestrup, i Nørreådalene m.fl. Natura 2000-området ligger i Skive, Viborg, Vesthimmerlands, Mariagerfjord og Randers Kommune og inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Dette meget store Natura 2000-område er specielt udpeget for at beskytte ådals- og kystnatur, og i kraft af sin størrelse er området af væsentlig betydning for beskyttelsen af en lang række habitatnaturtyper. Området rummer således over 26 % af det samlede kortlagte areal med kildevæld inden for Natura 2000-områder i den kontinentale biogeografiske region, og tilsvarende godt 19 % af vandløb med vandplanter, godt 14 % af henholdsvis rigkær og hængesæk, 13 % af urtebræmmer og omkring 10 % af henholdsvis stilkeke-krat, enekrat og surt overdrev. Øvrige naturtyper, som tilsvarende er repræsenteret med over 5 % er skovbevokset tørvemose, tør hede,

tørvelavning og strandvold med flerårig vegetation. Området rummer over 5 % af den kontinentale biogeografiske regions samlede areal af levested for stor vandsalamander. Kildevæld og rigkær rummer væsentlige forekomster af blank seglmos, kildevældsvindelsnegl og gul stenbræk, og områdets vandløb huser en bestand af grøn kølleguldsmed, som ét af kun 3 Natura 2000-områder i den kontinentale biogeografiske region. Lovns Bredning og Hjarbæk Fjord rummer desuden 7 % af den marine naturtype bugter og vige inden for Natura 2000-områderne i den marin atlantiske region.

Området er således primært karakteriseret ved de store og vidtstrakte ådale med lysåbne naturtyper, skove og større søer og i noget mindre omfang men dog stadig betydelige arealer med kystnaturtyper, der rummer levesteder for bl.a. hvinand.

Artsrigt surt overdrev med den karakteristiske rødlisteart guldblomme ved Lund Bæk, en sidedal til Skravad Bæk, der rummer mange værdifulde overdrev. Foto: Miljøstyrelsen Midtjylland.

Naturtyperne kalkoverdrev og tidvis våd eng er arealmæssigt ikke så dominerende, men områdets forekomster af disse er flere steder af høj naturmæssig værdi. Desuden er der større forekomster af skovnaturtyperne bøg på muld, ege-blandskov, elle- og askeskov samt bøg på mor med og uden kristtorn. Vandløb med vandplanter og urtebræmme er også til stede med store arealer.

Området strækker sig fra Hjarbæk Fjord, Lovns Bredning i vest gennem ådalene med de 4 store vandløb Lerkenfeld, Simested, Skals og Nørreå med sidedale til de store mosearealer ved Øster Bjerregrav og Fussing og Glenstrup søer mod øst.

Lovns Bredning og Hjarbæk Fjord udgør den marine del af området, hvor de lavvandede vand- og vadeflader fungerer som raste- og fourageringsplads for flere vandfugle, herunder bl.a. hvinand om efteråret og vinteren. Hjarbæk Fjord har siden 1966 været adskilt fra Lovns Bredning af Virksunddæmningen med en sluse, der regulerer vandstanden og vandudskiftningen i fjorden. Da vandtilførslen er meget stor fra de 4 udløb fra Fiskbæk Å, Jordbro Å, Skals Å og Simested Å, er fjordvandet relativt fersk og næringspåvirket. Fjordområderne omgives af hævet havbund med kystnaturtyper og skrænter, der flere steder rummer særdeles værdifulde overdrev, kildevæld og rigkær. Det gælder især Ulbjerg Klint øst for Lovns Bredning med store bestande af de nationale ansvarsarter nikkende og opret kobjælde. Ved Hjarbæk Fjord dominerer ferske enge og rørsumpe, mens Ørslevkloster Sø og Fiskbæk Ådal rummer fine rigkær og overdrev. Lovns Halvø, der mod nordvest strækker sig ud i Limfjorden, er præget af store morænebakker af både ler, sand og grus,

og afgrænses af stedvis stejle skrænter, som holdes blottet af havets erosion. Smeltevand har siden istiden skåret en lang række markante kløfter i skrænterne. Halvøen rummer meget værdifulde forekomster overdrev, ene- og egekrat samt kilder og rigkær. Egeskoven kan være efterkommer af den oprindelige egeblandingsskov, som i stenalderen dominerede landet.

Natura 2000-området rummer stilkege-krat med artsrig flora, bl.a. som her på Lovns Halvøen. Foto: Henriette Bjerregaard.

De 4 store ådale er især i de nedre dele, som består af hævet havbund i tidligere fjordarme, præget af drænede og opdyrkede arealer. I de øvre dele af ådalene findes mange arealer, hvor opdyrkning og afgræsning er ophørt. Langs ådalenes skrænter findes en del steder vældprægede partier med sjældne planter (som f.eks. gul stenbræk) samt artsrige overdrev.

Lerkenfeld Ådal er dannet som en smeltevandsdal efter sidste istid og ligger så lavt, at den tidligere har været en fjordarm med øer som erosionsrester af det tidligere morænelandskab. Efter landhævingen blev de til holme, som i dag rummer særdeles veludviklet surt overdrev med store bestande af den rødlistede guldblomme og andre sjældne arter, og for foden findes enkelte rigkær af høj kvalitet. Nedstrøms Lerkenfeld Gods er Lerkenfeld Å ureguleret og ådalen er i øvrigt domineret af ferske kulturenge og dyrkede marker.

Simested Ådal er landskabelig værdifuld på en fredet strækning mellem Aalestrup og Sdr. Borup. Her er åen ureguleret og er et sjældent eksempel på en større å med naturlig dynamik med mæandrerende, skiftende åløb og afsnøring af åslynger, hvori der dannes hængesække af høj botanisk værdi bl.a. med den rødlistede græsart stivtoppet rørhvene. Ådalen er en tunneldal med op til 15-20 m høje skrænter, og trykvand for foden af skrænterne betinger artsrige kilder og rigkær, som bl.a. er levesteder for kildevældsvindelsnegl og blank seglmos. Åens rene vand er bl.a. levested for ørred og bæklampret. Borup Hede udgør området største samlede hedeareal, som er en lille rest af de udstrakte, kuperede heder, der tidligere dækkede meget af det sandede Himmerland.

Skals Ådal er en bred smeltevandsdal dannet i slutningen af sidste istid. Størsteparten af dalbunden er drænet og indeholder mange gamle tørvegravningsarealer, hvilke præger de kortlagte forekomster af rigkær og mesotrof hængesæk. Mod øst ligger det store og vildtvoksende område Bjerregrav Mose, som bl.a. rummer hængesække og store partier med skovbevokset tørvemose. Området blev tidligere udnyttet til engdrift og græsning, men hovedparten er i dag uden drift og

under tilgroning med især pil og birk. I ådalens øvre dele findes endvidere artsrige ekstremrigkær og kildevæld. Øverst i Skalsådalen ligger Læsten Bakker med meget artsrige sure overdrev og kildevæld, samt et moseområde, der inkluderer en tidligere højmoser, Tuemose, der ligger på vandskellet mellem Skals Å og, via Vejle Bæk, Nørreåen.

Skravad Bæk løber til Skals Å fra nord, dalskrænterne her rummer botanisk vigtige overdrev og heder med forekomst af sjældne arter som bl.a. de rødlistede planter spæd mælkeurt og bakkegøgelilje, og dalbunden rummer værdifulde kildevæld, rigkær og hængesæk. I en række andre sidedale til Skalsådalen ligger de større søer Rødsø, Hærup Sø, Klejtrup Sø, Glenstrup Sø og Fusing Sø samt Vorning Å, som er tilløbet fra Tjele Langsø (sidstnævnte ligger i et tilgrænsende Natura 2000 område). Mens Rødsø omgives af ellesump og skovbevokset tøvemose, findes der særligt omkring Hærup Sø veludviklede lysåbne kildevæld og rigkær med større bestande af bl.a. blank seglmos og andre sjældne kærmosser. Også ved Glenstrup Sø, som er forbundet med Skals Å via Østerkær Bæk, og Klejtrup Sø findes meget artsrige rigkær og kildevæld. Fusing Sø omgives af ellesump og i østenden findes skrænter med værdifuldt surt overdrev samt kildevæld og rigkær, der rummer en større bestand af den rødlistede engblomme.

Omkring Fusingø er Indskovene blevet tilføjet til Natura 2000-området, de rummer store arealer med især bøg på muld og ege-blandskov samt mindre arealer med ellesump og bøg på mor. Mindre partier af skoven har ligget urørt i en længere årrække og rummer mange sjældne arter af bl.a. laver. Fusing Enge er præget af dræning, men der har udviklet sig pletter med rigkær på de mest fugtige partier.

Nørreådalen er den del af Natura 2000-området på strækningen fra Vedsø i vest til Løvskal og Tindbæk i øst. Størstedelen af ådalen består af drænedede enge og moser, eller store sammenhængende arealer med høj sødgræssump, pilesumpe samt en del skovbevoksede tørvemoser, men ved skræntfoden findes en del veludviklede væld og rigkær med sjældne planter, herunder gul stenbræk og blank seglmos. Midt i Nørreådalen ligger Ø Bakker, der er en stejl og markant morænebakke med hede og enebærkrat. Nørreåen leder vandet fra et stort søsystem uden for Natura 2000-området bestående af blandt andet Hald Sø og Viborg Søerne, og åen afvander til Gudenåen.

Den fysiske tilstand i de fire store vandløb inden for området er forholdsvis god ligesom miljøtilstanden de fleste steder er tilfredsstillende, og der er i Skals og Simsted Å fundet en række smådyr, der er medtaget på den danske rødliste. Skals og Simsted Å er desuden især på de nedre dele også levested for grøn kølleguldsmed. For odderen udgør habitatområdet et vigtigt levested med de mange vandløb og søer. I området findes desuden væsentlige bestande af de sjældne arter damflagermus og stor vandsalamander.

Hjarbæk Fjord er beskyttet som vildtreservat, som har til formål at sikre Hjarbæk Fjord som raste-, fouragerings- og yngleområde for vandfugle. Al jagt er således forbudt i området, og der er restriktioner for motorbådssejls m.v. Der er i området en lang række fredninger, hvoraf de arealmæssigt største er Lovnshalvøen, Lerkenfeld Ådal, Ulbjerg Klint, Simsted Ådal, Tulsbjerg, Borup Hede, Hærup Sø, Ø Bakker og Læsten Bakker.

2.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 30		
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Bugt (1160)
	Rev (1170)	Strandvold med enårige planter (1210)
	Strandvold med flerårige planter (1220)	Kystklint/klippe (1230)
	Enårig strandengsvegetation (1310)	Strandeng (1330)
	Forklit (2110)	Grå/grøn klit* (2130)
	Klithede* (2140)	Søbred med småurter (3130)
	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Brunvandet sø (3160)	Vandløb (3260)
	Våd hede (4010)	Tør hede (4030)
	Enekrat (5130)	Tørt kalksandsoverdrev* (6120)
	Kalkoverdrev* (6210)	Surt overdrev* (6230)
	Tidvis våd eng (6410)	Urtebræmme (6430)
	Nedbrudt højmoser (7120)	Hængesæk (7140)
	Tørvelavning (7150)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på mor med kristtorn (9120)	Bøg på muld (9130)
	Ege-blandskov (9160)	Stilkeke-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemoser* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Blank seglmos (6216)	Gul Stenbræk (1528)
	Grøn kølleguldsmed (1037)	Stor kærguldsmed (1042)
	Kildevældsvindelsnegl (1013)	Bæklampret (1096)
	Flodlampret (1099)	Stavsild (1103)
	Stor vandsalamander (1166)	Odder (1355)
	Spættet sæl (1365)	Damflagermus (1318)

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Enårig strandengsvegetation (1310), klithede (2140), tørt kalksandsoverdrev (6120) og stor kærguldsmed er ikke kortlagt i habitatområde H30. De nævnte naturtyper og arter gennemgås derfor ikke yderligere.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 14		
Fugle:	Sangsvane (T)	Hvinand (T)
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 24		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Sangsvane (T)
	Taffeland (T)	Troldand (T)
	Hvinand (T)	Fiskeørn (T)
	Rørhøg (Y)	Engsnarre (Y)
	Plettet rørvagtel (Y)	Blishøne (T)

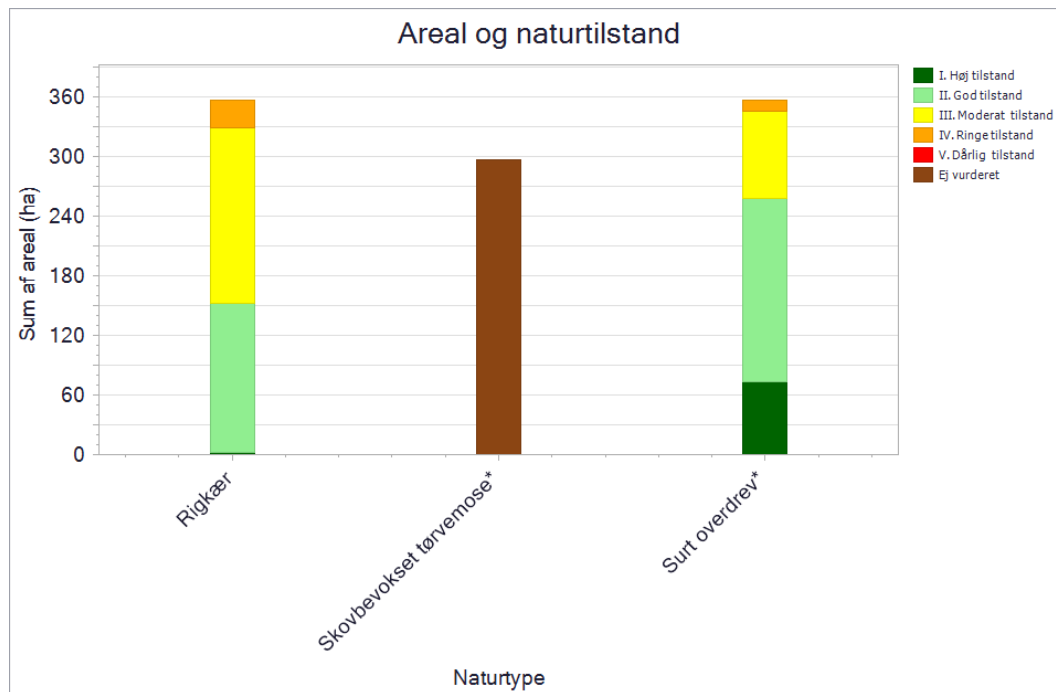
Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. For trækfuglene er følgende fugle ikke til stede i national eller international væsentlig forekomst: Taffeland (T), troldand (T) og fiskeørn (T) i fuglebeskyttelsesområde F24. De nævnte fugle gennemgås derfor ikke yderligere.

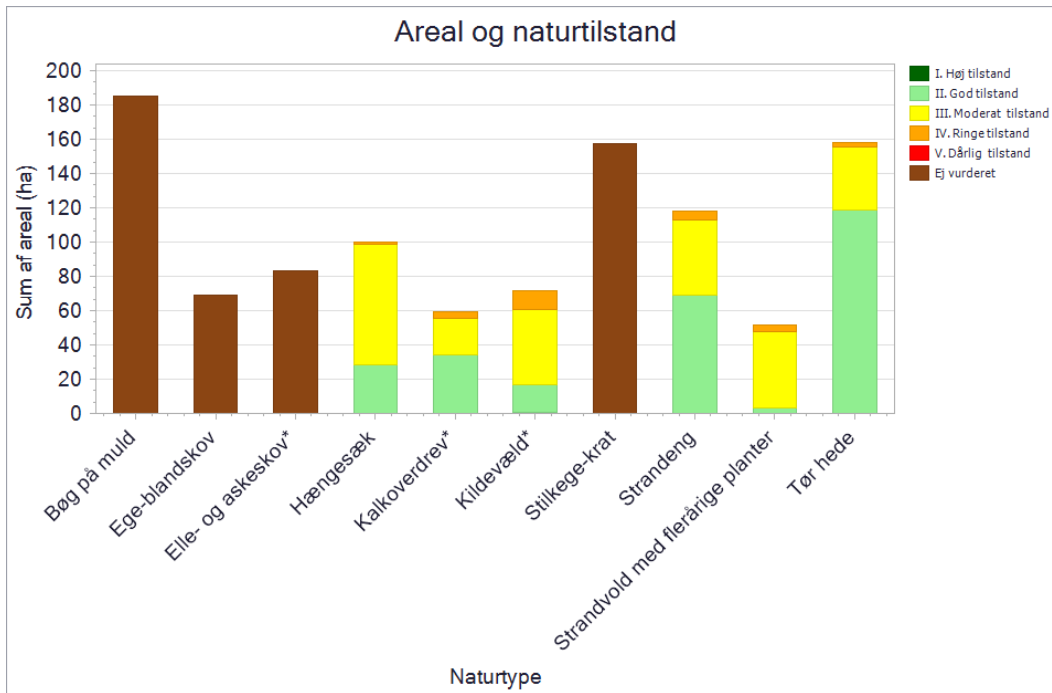
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder

For Natura 2000-områder med habitatnatur eller levestedskortlagte arter og fugle på udpegningsgrundlaget, er arealet af habitatnatur samt antallet af småsøer og levesteder, kortlagt i tredje kortlægningsperiode, vist nedenfor. For de naturtyper og levesteder for arter og fugle, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem, er den beregnede tilstand ligeledes angivet. For arter og fugle uden tilstandsvurderingssystem henvises til basisanalysen og [MiljøGIS](#). Se desuden basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

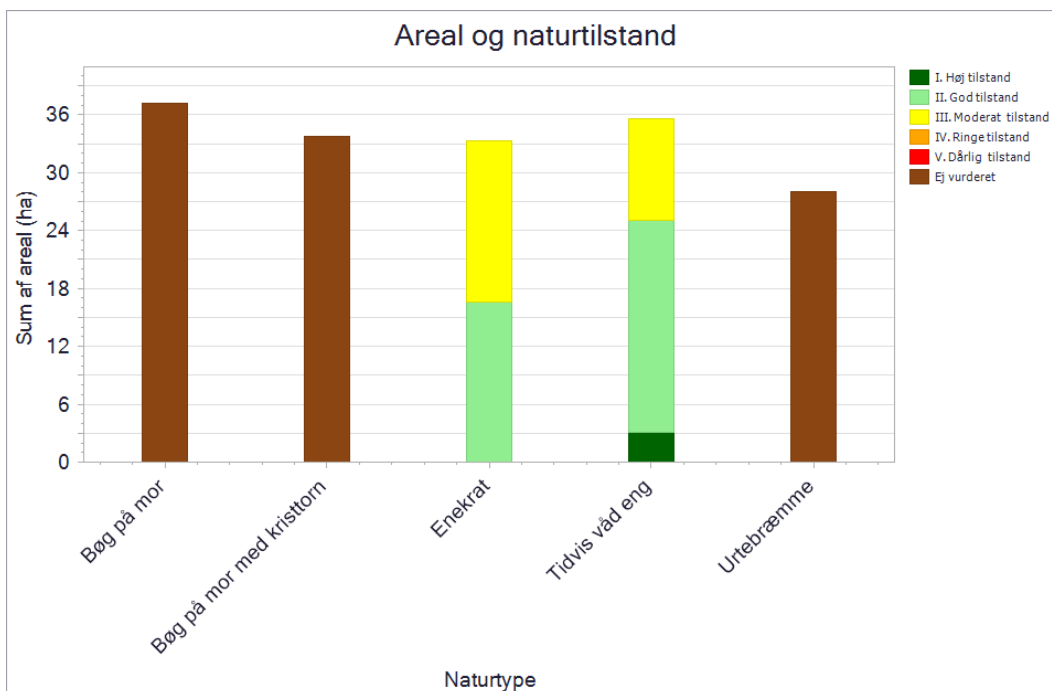
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

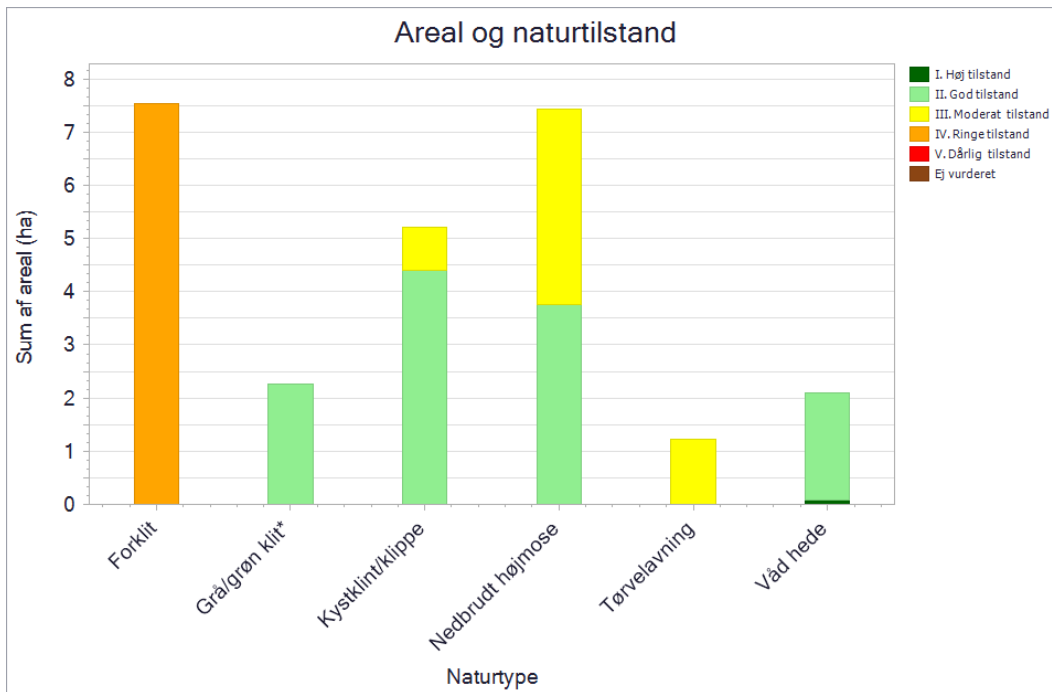
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

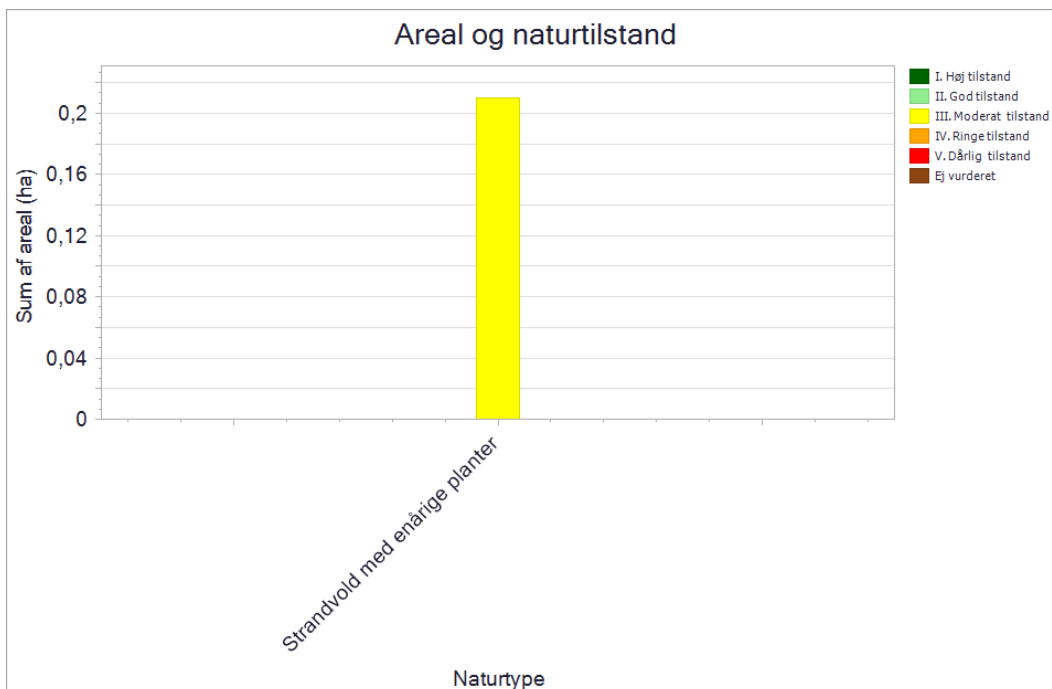
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

Mindre end halvdelen af arealet med rigkær (7230) er i god-høj naturtilstand, og 30 % heraf har både en god-høj strukturtilstand, som bl.a. skyldes hensigtsmæssig drift, og et indhold af partier med veludviklet rigkærvegetation (relativt højt artsindeks). Et godt stykke over halvdelen af arealet med rigkær er i ringe-moderat naturtilstand, hvilket bl.a. skyldes problemer med afvanding og

tilgroning pga. manglende drift. Det er bemærkelsesværdigt, at der på hele 2/3 af rigkærsarealet er registreret indhold af partier med veludviklet rigkærsvegetation (relativt højt artsindeks), men over halvdelen af dette areal er truet af bl.a. tilgroning og/eller afvanding. Dette viser, at der er et stort potentiale for at forbedre naturtilstanden. Rigkær i god-høj tilstand er jævnt fordelt rundt omkring i hele Natura 2000-området, det samme gælder rigkær i ringe-moderat tilstand.

Naturtilstanden af kildevæld (7220) er på grund af afvanding, ophørt græsning mv. overvejende ringe-moderat, og kun knap 1/4 af kildevældene er i god-høj tilstand, hvilket bl.a. skyldes en hensigtsmæssig drift og relativt begrænset afvanding. For godt 15 % af arealet er der et stort potentiale for at forbedre naturtilstanden, da forekomsterne indeholder partier med veludviklet kildevældsflora (relativt højt artsindeks), samtidig med at strukturtilstanden som følge af tilgroning mv. er ringe-moderat. For over 70 % af arealet med kildevæld er der ikke fundet partier med veludviklet kildevældsvegetation (relativt lavt artsindeks), og det kan ikke udelukkes, at en del af forklaringen kan være næringsbelastet grundvand som følge af udvaskning af næringsstoffer til det overfladenære grundvand, da oplandet til Natura 2000-område nr. 30 næsten udelukkende består af sandjord.

Artsrigt kildevæld ved Ulbjerg Klint med rødlistearter som vibefedt og tvebo star. Foto: Henriette Bjerregaard.

Godt 1/4 af arealet med hængesæk (7140) er i god naturtilstand, bl.a. som følge af begrænset tilgroning og afvanding, samt at forekomsterne har et relativt højt artsindeks, dvs. indeholder partier med veludviklet hængesæksvegetation, bl.a. med fund af flere rødlistede karplanter på en del af forekomsterne. På de 70 % af arealet, som er i moderat naturtilstand, er vegetationen overvejende mindre veludviklet (relativt lavt artsindeks), hvilket både skyldes dominans af høje urter og lidt mere næringsrige forhold. På godt 20 % af arealet er der dog registreret partier med veludviklet vegetation, og her er der gode muligheder for at forbedre naturtilstanden ved øget fokus på en hensigtsmæssig forvaltning.

Det ses, at naturtilstanden af surt overdrev (6230) er god-høj på næsten 3/4 af det kortlagte areal med surt overdrev. Godt 3/4 af arealet med surt overdrev har et godt-højt artsindeks, dvs. de indeholder partier med veludviklet overdrevsvegetation, hvilket indikerer et stort potentiale. Knap 1/3 af arealet er pga. tilgroning med vedplanter og høj græs/urtevegetation mv. i ringe-moderat strukturtilstand, men da en stor del har et godt-højt artsindeks, er der her et stort potentiale for at opnå højere naturtilstand.

For tør hede (4030) er ca. 3/4 af arealet er i god naturtilstand. Størsteparten af de kortlagte heder rummer partier med veludviklet hedevegetation, men strukturtilstanden er fortsat ringe-moderat på 1/3 af arealet, hvilket bl.a. skyldes tilgroning med urter/græsser, vedplanter eller invasive arter pga. manglende drift eller pleje. Der er et stort potentiale for at opnå en højere naturtilstand ved hensigtsmæssig forvaltning. Våd hede (4010) er i god-høj naturtilstand.

Naturtilstanden for enekrat (5130) er god på halvdelen af arealet og moderat på den anden halvdel, og ca. 1/3 af arealet har moderat-ringe strukturtilstand. Dette skyldes bl.a. høj græs/urtevegetation pga. manglende drift, men kan også skyldes tilgroning med andre vedplanter end ene, eller at enebuskene står for tæt.

Over halvdelen af arealet med kalkoverdrev (6210) er i god naturtilstand. Ca. 2/3 af arealet rummer partier med veludviklet kalkoverdrevsvegetation (med godt-højt artsindeks), mens strukturtilstanden er god-høj på halvdelen af arealet, bl.a. med en lavvoksende græs/urtevegetation som følge af hensigtsmæssig drift. Knap en fjerdedel af de samlede areal har ringe-moderat struktur med tilgroning af vedplanter og høje urter i kombination med et højt artsindeks, da der fortsat er partier med et indhold af veludviklet vegetation, og her er således stort potentiale for at opnå en højere naturtilstand.

Nedbrudt højmoser (7120) findes dels i mosaik med tørvelavning (7150), hvor begge er i moderat naturtilstand, mens naturtilstanden af et nykortlagt areal med nedbrudt højmoser er god pga. et meget højt artspotentiale, mens strukturtilstanden er moderat, hvilket bl.a. skyldes afvanding og tilgroning med vedplanter.

Naturtilstanden af tidvis våd eng (6410) er som følge af en igangværende drift overvejende god-høj. For 1/3 af arealet er tilstanden moderat pga. tilgroning med høje urter og vedplanter samt afvanding, men der er god mulighed for at øge naturtilstanden på 20 % af arealet, som fortsat indeholder partier med veludviklet vegetation (relativt højt artsindeks).

Strandvold med flerårige arter (1220) og strandvold med énrige arter (1210) er i moderat naturtilstand på størsteparten af arealet, hvilket primært skyldes overlejring med tang, som medfører dominans af næringskrævende arter. Dette medfører moderat-ringe strukturtilstand på 3/4 af arealet og dårligt-moderat artsindeks på hele arealet. For kystklint (1230) er naturtilstanden er overvejende god pga. naturlig dynamik.

Knap 2/3 af strandengsarealet (1330) er i god naturtilstand, hvilket primært skyldes en god-høj strukturtilstand på de 2/3 af arealet, som græsses og derfor domineres af lavtvoksende græsser/urter. På grund af beliggenheden inderst i Limfjorden er saltindholdet i fjordvandet begrænset, og der kan derfor ikke forventes en så rig og varieret saltengsvegetation som på strandenge ud til mere salte havområder. Andelen af arealet, hvor der er registreret partier med veludviklet strandengsvegetation er således også begrænset, kun godt 1/3 af arealet har et godt artsindeks pga. fund af partier med veludviklet strandengsvegetation.

Forklit (2110) er i ringe naturtilstand, hvilket primært skyldes at vegetationen indeholder næringskrævende arter pga. overlejring med opskyllet tang, mens strukturtilstanden er moderat. Grå/grøn klint (2130) er i god naturtilstand med dominans af lavtvoksende græs/urtevegetation pga. græsning, men artsindekset er moderat, da der ikke er fundet partier med veludviklet vegetation.

Der er endnu ikke i NOVANA-programmet udviklet et tilstandssystem for urtebræmme (6430).

I skovbevokset tørvemose (91D0) er der registreret under 1 stort træ/ha på langt størsteparten af arealet, mens der er henholdsvis 1-5 og 6-10 store træer på de resterende ca. 10 % af arealet. Der er registreret over 1 stk. stående dødt ved/ha på godt halvdelen af arealet. Der er desuden registreret over 5 stk liggende dødt ved/ha på ca. 1/5 del af arealet. På ca. 1/3 af arealer er der registreret under 1 stk liggende dødt ved/ha og på over 1/3 af arealer er der registreret 1-5 stk. liggende dødt ved/ha.

I bøg på muld (9130) er der registreret 1-5 store træer/ha på størsteparten af arealet, og på knap 1/4 er der registreret over 5 store træer/ha, heraf over 10 store træer/ha på ca. 10% af arealet. På knap 1/4 af arealet er der registreret under 1 stort træ/ha. Der er registreret over 5 stk. stående dødt ved/ha på en meget lille andel af arealet med bøg på muld (9130). Andelen med 1-5 stk. stående dødt ved/ha er ca. 40%. Der er registreret spredt liggende dødt ved (1-5 stk/ha) på størsteparten af arealet. På ca. 1/5 af arealet med bøg på muld er der registreret over 5 stk. liggende dødt ved/ha.

På størsteparten af arealet med stilkege-krat (9190) er der registreret under 1 stort træ/ha, men på ca. 1/3 er der registreret 1-5 store træer/ha. Et lille areal har 6-10 store træer/ha. Der er registreret over 5 stk. stående dødt ved pr. hektar på en meget lille andel af arealet med stilkege-krat (9190). Andelen med 1-5 stk. stående dødt ved/ha er 2/3. Der er registreret spredt liggende dødt ved (1-5 stk/ha) på størsteparten af arealet, mens ca. 1/4 af arealet har over 5 stk. liggende dødt ved pr ha.

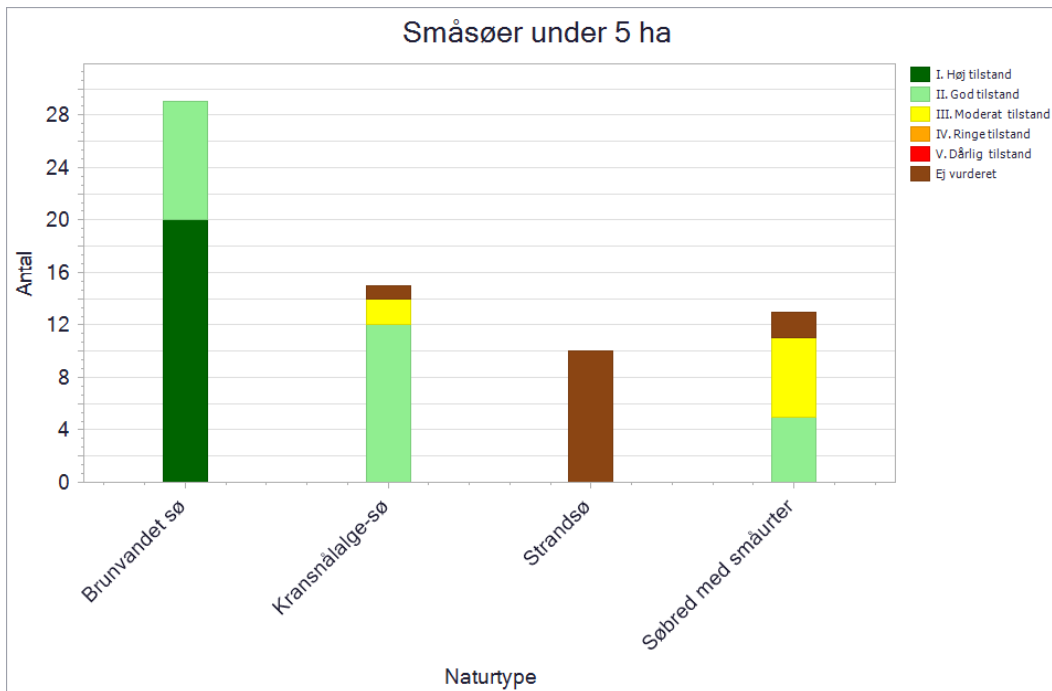
For elle- og askeskov (91E0) er der ved seneste kortlægning registreret under 1 stort træ/ha på ca. 60 % af arealet og 1-5 store træer/ha på den resterende del. Der er desuden registreret 1-5 stk. stående dødt ved/ha på størsteparten af arealet og over 5 stk/ha på en mindre del. På ca. halvdelen af arealet er der registreret over 5 stk. liggende dødt ved/ha.

I ege-blandskov (9160) er der registreret over 5 store træer på ca. halvdelen af arealet, heraf over 10 stk/ha på en lille del. Den resterende del har overvejende under 1 stort træ/ha. På godt halvdelen af arealet af ege-blandskov er der registreret under 1 stk stående dødt ved/ha og på den anden halvdel af arealer er der registreret 1-5 stk stående dødt ved/ha. Der er registreret spredt liggende dødt ved (1-5 stk/ha) på ca. halvdelen af arealet. På ca. 1/4 af arealet er der registreret over 5 stk. liggende dødt ved/ha.

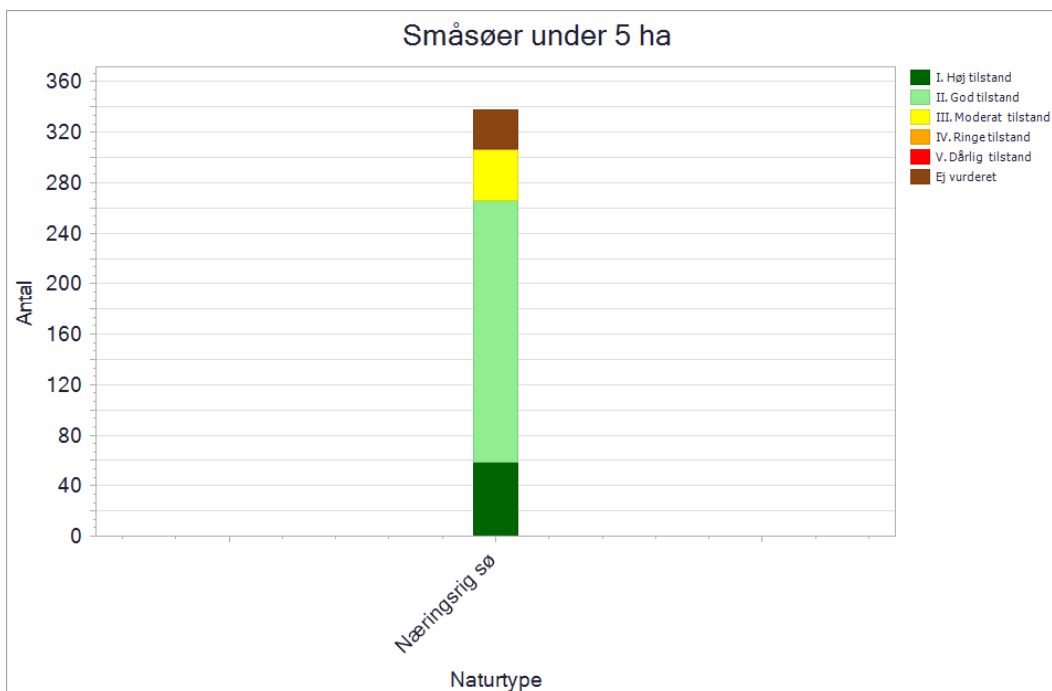
I bøg på mor (9110) er der registreret 1-5 store træer/ha på 3/4 af arealet og over 10 store træer/ha på den resterende del. Mht. stående dødt ved er der registreret mindre end 1 stk. stående dødt ved/ha på knap halvdelen af arealet, 1-5 stk/ha på en fjerdedel og over 10 stk/ha på den sidste fjerdedel. I bøg på mor (9110) er der registreret under 1 stk. liggende dødt ved/ha på størsteparten af arealet, men over 5 stk/ha på knap halvdelen af arealet.

I bøg på mor med kristtorn (9120) er der registreret over 5 store træer på over halvdelen af arealet, heraf er der over 10 store træer/ha på en mindre andel. Der er desuden registreret 1-5 stk. stående dødt ved/ha på 2/3 af arealet. På ca. halvdelen af arealet er der registreret over 5 stk. liggende dødt ved/ha.

2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

I Natura 2000-området er der kortlagt 339 små søer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). De er tilstandsvurderet med hhv. 59 i høj tilstand, 203 i god tilstand, 39 i moderat tilstand og 1 i ringe tilstand. Derudover findes der 37 søer i området uden tilstandsvurdering. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af en artsrig udbredt undervandsvegetation, næringsfattige forhold med en lav forekomst af trådalger samt en lav påvirkning fra jordbrugsdrift. Søerne i moderat og ringe tilstand har generelt en mindre udbredelse af en artsrig undervandsvegetation, og de er i større grad domineret af trådalger som indikerer næringsstofflørsel. Derudover er et par enkelte søer påvirket af jordbrugsdrift.

I området er der yderligere kortlagt 29 søer med habitatnaturtypen brunvandet sø (3160). De er tilstandsvurderet med hhv. 20 i høj tilstand og 9 i god tilstand. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af en artsrig undervandsvegetation med gode rentvandsarter, næringsfattige forhold med en lav forekomst af trådalger samt en lav påvirkning fra jordbrugsdrift. Søerne er desuden ikke udsat for græsning med kreaturer.

I området er der yderligere kortlagt 15 småsøer med habitatnaturtypen kransnålalge-sø (3140). De er tilstandsvurderet med hhv. 12 i god tilstand og 2 i moderat tilstand. Derudover findes der en sø i området uden tilstandsvurdering. Søerne i god tilstand er generelt præget af en artsrig udbredt undervandsvegetation domineret af kransnålalger, en lav andel af flydeblade, næringsfattige forhold med en lav forekomst af trådalger samt en lav påvirkning fra jordbrugsdrift. Søerne i moderat tilstand har generelt en mindre udbredelse af kransnålalger, og den ene sø er domineret af trådalger som indikerer næringsstofførsel, og den anden sø er domineret af flydebladsvegetation.

I området er der yderligere kortlagt 13 småsøer med habitatnaturtypen søbred med småurter (3130). De er tilstandsvurderet med hhv. 5 i god tilstand og 6 i moderat tilstand. Derudover findes der 2 søer i området uden tilstandsvurdering. Søerne i god tilstand er generelt præget af artsrige bredzoner med en stor dækning af karakteristiske amfibiske planter, næringsfattige forhold uden opblomstringer af trådalger og en lav påvirkning fra jordbrugsdrift. En enkelt sø har desuden græsning langs bredden. Søerne i moderat tilstand har generelt en mindre udbredelse af amfibiske planter og en mere udbredt øvrig submers vegetation samt en større rørsump. En enkelt sø i området er desuden domineret af trådalger.

I området er der yderligere kortlagt 10 søer med den marine naturtype kystlaguner og strandsøer (1150), disse saltpåvirkede, kystnære strandengssøer er ikke tilstandsvurderet.

I området er der desuden kortlagt 13 søer over 5 ha. Søerne er naturtypebestemt med hhv. en sø som kystlaguner og strandsøer (1150), en sø som kransnålalge-sø (3140) og 4 søer som næringsrig sø (3150). For de sidste 7 søer er naturtypen ukendt, hvoraf 5 af disse er kunstige søer (tørvegrave).

2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	167

Tabellen viser længden af kortlagt vandløbsnaturtyper i området

I Natura 2000-område er der kortlagt 167 km vandløb af naturtypen vandløb med vandplanter (3260). Naturtypen er især registreret i de større vandløbssystemer Simested Å, Skals Å, Nørre Å, Lerkenfeld Å samt i en række af vandløbenes tilløb. Især i Simested -, Skals - og Lerkenfeld å findes der på store vandløbsstrækninger en høj vandløbskvalitet, og disse vandløb huser en meget veludviklet og rentvandskrævende smådyrsfauna. De to først nævnte vandløb er bl.a. levested for grøn kølleguldsmed og naturligvis odder, der er vidt udbredt i samtlige vandløb inden for Natura 2000-området. Vandløbene i Natura 2000-området er omfattet af vandområdeplanen for Jylland og Fyn.

2.3.4 Forekomst af marine naturtyper

Naturtype	Naturtype nr.	Kortlægningsår	Kortlagt areal
Sandbanke	1110	2012	284 ha
mudder og sandflade blottet ved ebbe	1140	2004	362 ha
Kystlaguner og strandsøer	1150	2004	61 ha
Bugter og vige	1160	2004	8,648 ha
Biogene rev	1170	2012	41 ha

Tabellen viser arealet af områdets kortlagte marine naturtyper og kortlægningsåret.

Områdets marine naturtyper er kortlagt i 2004 og 2012. I den forbindelse blev der kortlagt fem marine naturtyper i form af bugter og vige (1160) på 8549 ha, mudder og sandflade blottet ved ebbe (1140) på 357 ha, sandbanker (1110) på 284 ha, kystlaguner og strandsøer (1150) på 61 ha og biogene rev (1170) på 41 ha. Naturtypen bugter og vige udgør langt den største del af det marine område i Lovns Bredning og Hjarbæk Fjord. Langs østkysten af Lovns Bredning og strækkende mod nord findes naturtypen mudder og sandflade blottet ved ebbe. I området kaldet Trangmanden i Lovns Brednings sydlige ende er fundet en enkelt sandbanke. Vest for sandbanken er bundforholdene optimale for vækst af blåmuslinger og her er dannet mindre arealer med biogene rev. Ligeledes er der dannet biogene rev på en mindre del af fjorden i den nordlige ende af Lovns Bredning. I forbindelse med disse to områder har man fundet mulige biogene rev, som endnu ikke er verificeret. Naturtypen kystlagune og strandsøer er en kystlagune, som ligger i et afgrænset område i den sydlige ende af Lovns Bredning.

Bugter og vige (1160) er den klart største marine naturtype i området. Størstedelen af bundsubstratet er sand og dynd. Naturtypen ligger på en dybde ned til ca. 6 meter. Ålegræs findes udbredt i området. Epifaunasamfundet knyttet hertil består af søpunge, dværgkonk, hesterejer og dyndsnegle.

Mudder og sandflade blottet ved ebbe (1140) er kun verificeret i dette område. Naturtypens naturindhold er ikke konkret registreret i området. Naturtypen findes i overgangen mellem de terrestriske naturtyper og vandet. I habitatområdet findes store områder med vadeflade, det vil sige store mudder- og sandflader, der blottes ved ebbe. Mudderflader er kendt for at huse mange hvirvelløse dyr, og er derfor af stor betydning som fourageringsgrundlag for vadefugle.

Sandbanken (1110) ligger på en dybde ned til knap 4 meter og er ren sandbund. Epifaunaen knyttet til sandbanken består af blåmuslinger, søpunge, søstjerner, sandorme, strandsnegle, tangsnegle og strandkrabber. Vegetationen i området er sparsomt, og der er fundet spredte forekomster af søsalat. Desuden er der fundet enkelte forekomster af ålegræs med varierende, men lav dækningsgrad.

Naturtypen kystlaguner og strandsøer (1150) rummer kystlagunen ved Løkkedyb og lagunen Ørslevkloster Sø samt en række mindre strandsøer. Løkkedyb er lavvandet og ligger på dybder mellem 0 og 1 meter. Bunden er i dette område sandet. Løkkedyb er delvist afskærmet fra havet af strandvolde og strandenge. Der forekommer dog en vis udveksling af vand, blandt andet i forbindelse med højvande. Saltholdigheden er varierende. Lagunen Ørslevkloster Sø er delvist omkranset af hede og overdrev. Vandområdet har via et ca. 500 m langt afløb kontakt til Hjarbæk Fjord.

De biogene rev (1170) ligger på 4,5 meters dybde og består af blåmuslingebanker på en enten blød, siltet bund eller sandbund. Det sydlige rev dækker 60 % af sandbunden og er begroet med søpunge. Derudover er der en del søstjerner og enkelte strandkrabber. Det andet biogene rev dækker omkring 30 % af sandbunden. Her er der observeret søanemoner, søpunge, dværgkonk, dyndsnegle og hesterejer. Der er ingen vegetation knyttet til nogen af revene.

2.3.5 Tilstand af levesteder for arter

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

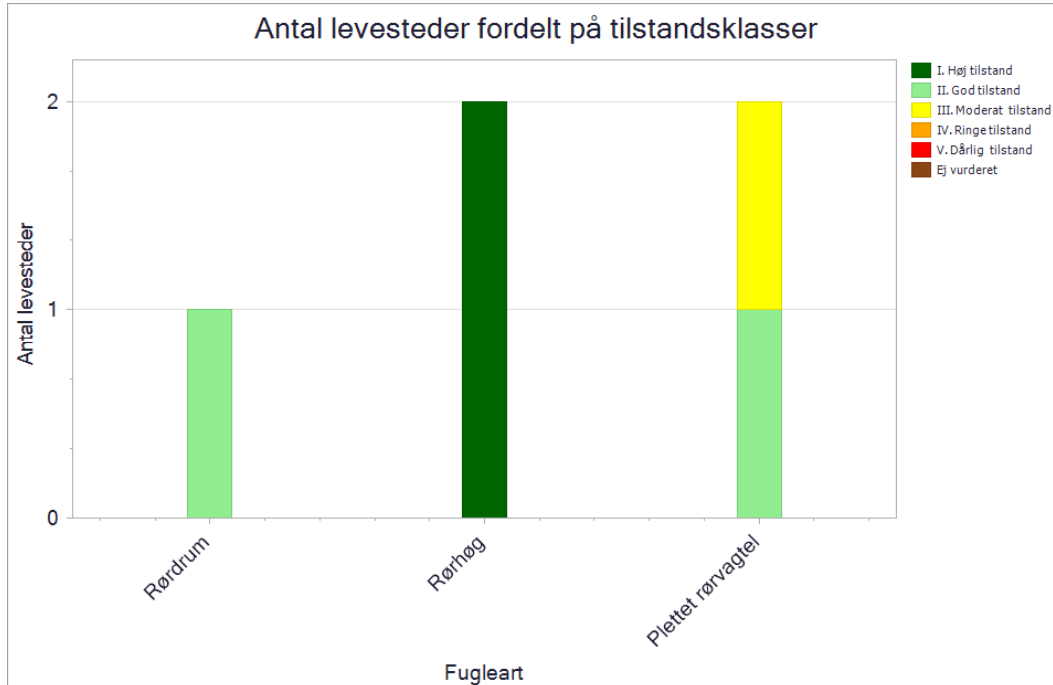
Det ses af figuren, at 185 af de 234 søer kortlagt som levesteder for stor vandsalamander, har en god-høj naturtilstand (primært god tilstand), mens de resterende 49 er i moderat-ringe tilstand (primært moderat tilstand). Der er konstateret fisk i 14 af søerne fordelt med hhv. 12 og 2 i god og moderat tilstand. Der er således ikke konstateret fisk i de resterende 220 søer, hvilket er en forudsætning for at naturtilstanden kan bruges som udtryk for levestedets egnethed for stor vandsalamander. Søerne i god-høj naturtilstand er generelt ikke tydeligt påvirket af næringsstoffer, har en høj andel af en artsrig undervandsvegetation, en veludviklet rørsump, en lav vanddybde og har kun en begrænset skyggepåvirkning fra træer og buske. Disse søer vurderes at være velegnede levesteder for stor vandsalamander. Søerne i moderat-ringe tilstand er til gengæld generelt præget af næringsstofbelastning i form af opvækst af grønne trådalger og dominans af liden andemad. Derudover er de ofte helt eller delvist skygget af træer og buske. Disse søer vurderes pt. at være mindre gode levesteder for arten.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

2.3.6 Tilstand af levesteder for ynglefugle

Kortlægningen af ynglefuglenes levesteder er foretaget i 2017-19, og den beregnede tilstand fremgår af nedenstående diagram.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

I området F24 - Hjarbæk Fjord er der kortlagt et enkelt levested for rørdrum. Selv om levestedet ved udløbet af Skals Å ikke er særligt stort er det beregnet til at være i god tilstand primært pga. en god hydrologi. Dette sikrer, at de rugende fugle har gode fouragerings- og ynglef forhold samt rimelig sikkerhed for eventuelle landlevende prædatorer.

I område F24 - Hjarbæk Fjord er der kortlagt 2 levesteder for rørhøg hhv. ved udløbet af Skals Å og ved udløbet af Fiskbæk Å i Kvals Vig. I begge området er tilstanden beregnet til høj. Tilstanden skyldes primært veludviklede rørskov med optimal vegetationshøjde samt minimale forstyrrelser ved evt. redesteder. Da fugtigheden kun vægtes ganske lidt i levestedsberegningen for rørhøg, kommer levestedet ved Kvals Vig også op i en høj tilstand på trods af forholdsvis tørre forhold på lokaliteten.

I område F24 - Hjarbæk Fjord er der kortlagt to levesteder for plettet rørvagtel. I området ved udløbet af Skals Å er tilstanden beregnet til god, hvilket primært skyldes, at der vurderes at være tilstrækkeligt med permanent sumpede arealer med passende vegetationshøjde til at sikre gode ynglemuligheder for arten. Tilstanden af levestedet ved Simested Å er derimod kun beregnet til at være moderat. Arealet falder dårligere ud pga. en lidt ringere hydrologi og dermed periodisk nemmere adgang for landlevende rovdyr som fx ræv.

Med en så lav antalsmæssig og fluktuerende forekomst vurderes ynglebestanden af plettet rørvagtel i dette område fortsat at være helt afhængig af tilførsel af fugle fra områder med større, faste bestande evt. uden for landets grænser.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede og langsigtede mål for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet og for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Arter eller naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus eller fugle med faldende bevaringstrend og som også er truede jf. rødlisten
- Naturtyper, der findes i særlig stor forekomst i Danmark set i forhold til det samlede areal i EU

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er beregnet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er et tilstandsvurderingssystem, skal området bidrage til at gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes og tage udgangspunkt i den bedste faglige viden, hvilket kan være udvalgte strukturparametre, udbredelse m.v.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. For naturtyperne tages der udgangspunkt i en række økologiske forhold, der er med til at definere potentialet for naturtypernes tilstedeværelse. For fuglene tages der udgangspunkt i deres levesteder eller bestandsstørrelse. Samlet set vil der være et større fokus på mere naturlig dynamik og naturlig variation naturtyperne, arterne og fuglene imellem. Se oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder, i bilag 1.

Generelt gælder det, at målsætningerne rækker ud over den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og som desuden afspejler en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne skal tage udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning, hvormed der sikres en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Det gøres bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades. Herunder gælder især, at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, og fugle på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at sikre bestandsstørrelsen på nationalt niveau. Målet er, at de store ådale og deres vandløb samt store og små søer sammen med fjorde og kystnatur er karakteristiske landskabselementer i området og udgør et stort, sammenhængende naturområde med udbredte levesteder for områdets arter, og med betydelige bestande af bl.a. odder, bæklampret, damflagermus og blank seglmos. Næringsrig sø (3150) er udbredt og med en veludviklet undervandsvegetation og fauna. Fjordene og kystnaturen er gode levesteder for områdets træk- og ynglefugle.

De overordnede mål for området er desuden:

- I Natura 2000-området skal der være specielt fokus på at sikre de nedenfor nævnte naturtyper, arter og levesteder, som enten har biogeografisk store forekomster i området, stærk ugunstig bevaringsstatus og/eller særlige forekomster i Danmark.
- Det gælder især våde, lysåbne naturtyper som kildevæld (7220), rigkær (7230) og hængesæk (7140), men også tidvis våd eng (6410), urtebræmme (6430) og tørvelavning (7150). På tør bund gælder det kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), tør hede (4030) og enekrat (5130) og ved kysten strandvold med flerårige vegetation (1220) og strandeng (1330).
- Vandløb med vandplanter (3260) sikres gode fysiske forhold, og der sikres et veludviklet dyre- og planteliv, hvilket også gælder søbred med småarter (3130).
- Levesteder for stor vandsalamander og grøn kølleguldsmed samt arterne kildevældsvindelsnegl og gul stenbræk sikres.
- Alle skovnaturtyper, med skovbevokset tørvemose (91D0), bøg på muld (9130) og stilkeke-krat (9190) som de meste udbredte, sikres.
- Arealet af ovennævnte naturtyper og levesteder øges, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne.
- Genopretning af artsrige rigkær (7230), kildevæld (7220) og hængesække (7140) prioriteres højt i forhold til yngre elle- og askeskov (91E0) eller skovbevokset tørvemose (91D0), mens ældre sumpskov bevares.
- Artsrige heder (4030) og overdrev (6210, 6230) prioriteres højt ift. yngre tilgroning med enekrat (5130) og egeskov (9190), mens ældre og veludviklede krat og skov bevares.
- Der skal være plads til udvikling af mosaiknatur med en naturtypekarakteristisk flora og fauna.
- Ved ophør af afvanding i skov prioriteres udvikling af våde skovnaturtyper frem for skovnaturtyper tilknyttet tør bund.
- De marine naturtyper sandbanker (1110), vadeflader (1140), laguner (1150), bugt (1160) og rev (1170) sikres en veludviklet fauna og bundvegetation.

- Området huser i træk- og vintertiden internationalt betydende forekomster af sangsvane, hvinand og blishøne. Uforstyrrede raste- og overnatningsområder opretholdes og sikres i områdets lavvandede vandområder.
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- Den økologiske integritet sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. Se bilag 1 for oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder.

Generelt

- Den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Terrestrisk habitatnatur

Der er kortlagt ca. 2256 ha terrestriske habitatnaturtyper i området. Heraf er ca. 1054 ha kategoriseret som naturtyper knyttet til overvejende tørbund, ca. 1023 ha som naturtyper knyttet til overvejende vådbund, ca. 170 ha som salttolerante naturtyper og ca. 10 ha som naturtyper knyttet til flyvesand.

- For naturtyper med et tilstandsvurderingssystem skal der fortsat være mindst 431 ha tørbundsnaturtyper, mindst 228 ha vådbundsnaturtyper, mindst 72 ha salttolerante naturtyper og mindst 2 ha naturtyper på flyvesand i tilstandsklasse I-II. Naturtyper i klasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målet at bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Det betyder, at det samlede areal skal være mindst 891 ha. For de skovbevoksede naturtyper skal andelen af store træer og dødt ved være stabil eller stigende. Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.

Arter

- For arter med et tilstandsvurderingssystem er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levesteder i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For arter uden et tilstandsvurderingssystem er målet, at bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Levestedernes tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) og det samlede areal skal være stabilt eller i fremgang.

Ynglefugle

- For mose- og rørskovsfugle er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levestederne i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I eller II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem er målet, at de skal bidrage til at sikre og øge bestanden på nationalt niveau. Levestedernes samlede areal og tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) skal være stabil eller i fremgang

Trækfugle

- For trækfugle, der kan optræde med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområderne, skal deres raste- og overnatningsområder sikres eller være i fremgang, således at området også fremadrettet kan huse en bestand af national eller international betydning.
- For trækfugle, som ikke optræder med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, er målet, at deres fælde-, raste- og overnatningsområder skal sikres eller være i fremgang

Søer under 5 ha

- For søer under 5 ha i tilstandsklasse I-II er målet, at tilstanden skal være stabil eller i fremgang. Søer under 5 ha i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Marine- og ferskvandsnaturtyper (undtagen søer under 5 ha)

- For søer over 5 ha, vandløb og marine naturtyper henvises til målsætningerne i vandområdeplanerne.
- For de marine naturtyper skal tilstand og areal være stabile eller i fremgang og bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

Stor vandsalamander yngler spredt i områdets mange småsøer. Foto: Peter Bundgaard.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype eller art på udpegningsgrundlaget eller en målsætning om sikring af den nationale bestand af en fugl på udpegningsgrundlaget kan indebære en lokal nedprioritering af en anden naturtype, fugl eller art på udpegningsgrundlaget, og det er derfor nødvendigt at foretage et valg.

Genskabelse/udvidelse af arealer med hængesæk (7140), lysåbne kilder (7220) og rigkær (7230) kan enkelte steder betyde en indskrænkning af arealet af habitatnaturtyperne skovbevokset tørvemose (91D0) eller elle- og askeskov (91E0). Hvor der er tale om unge skovnaturtyper, der evt. er plantet, prioriteres genskabelse af de tidligere ubevoksede mosetyper højest, især hvor der er tale om udvidelse af artsrige forekomster. Ældre forekomster af våde skovnaturtyper bevares. Rydning af unge elle- og askeskove (91E0) eller skovbevokset tørvemose (91D0) kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Hængesæk (7140) af den mesotrofe type, fx. domineret af dunhammer og andre høje græsser/urter, prioriteres dog lavt i forhold til tilgroning og udvikling af de prioriterede skovnaturtyper skovbevokset tørvemose (91D0) eller elle- og askeskov (91E0), ligesom sønaturtypen kan prioriteres genoprettet.

Hvor kildevæld (7220) er opstemmet og omdannet til sønaturtyper (3140 eller 3150), prioriteres gendannelse af det oprindelige kildevæld (7220), som er en EU-prioriteret naturtype.

Genopretning af vandløb med vandplanter (3260) kan prioriteres højere end artsfattige forekomster af rigkær (7230), kildevæld (7220) og mesotrof hængesæk (7140).

Hvor forekomster af tidvis våd eng (6410) er betinget af afvanding af tidligere rigkær (7230), prioriteres genopretning af optimal hydrologi for rigkær.

Nedbrudt højmose (7120) og andre sekundære naturtyper dannet i afgravet højmose, herunder skovbevokset tørvemose (91D0), hængesæk (7140), tørvelavning (7150) og sønaturtyperne (3150 og 3160), prioriteres gendannet til aktiv højmose (7110).

Artsrigt surt overdrev (6230) og tør hede (4030), fx med rødlistede/sjældne arter, prioriteres højt ift. yngre tilgroning med ene- (5130) og egekrat (9190), men med plads til udvikling af mosaiknatur. Ældre ene- og egekrat bevares.

Ved ophør af afvanding i skov kan en højere vandstand medføre at dele af arealet med tørre skovnaturtyper som bøg på mor med og uden kristtorn (9110 og 9120) eller bøg på muld (9130) udvikler sig mod fugtige-våde skovnaturtyper som ege-blandskov (9160), eller de EU-prioriterede naturtyper skovbevokset tørvemose (91D0) og elle- og askeskov (91E0). I den forbindelse prioriteres udvikling af våde skovnaturtyper frem for skovnaturtyper tilknyttet tør bund.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitatdirektivets krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, og fuglebeskyttelsesdirektivets tilsvarende krav om at sikre den nationale bestand af de fugle, som er omfattet af direktivet, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever disse EU-direktivkrav, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i tredje planperiode sigter på at skabe mulighed for mere naturlige processer og naturens robusthed, udvide arealet med urørt skov samt fokus på tiltag mod klimaforandringer. En del af prioriteringen fra anden planperiode videreføres. Der skal således i tredje planperiode fortsat være fokus på indsats for særligt truede fugle og arter, bekæmpelse af invasive arter, fortsættelse af arbejdet med at gennemføre og afsøge behov for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og gennemføre fiskeriregulering, samt fortsættelse af indsatsen for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer og skovarealer. Der bør løbende være opmærksomhed på den naturlige synergi, og at indsats for naturtyper ofte også gavner fugle og arter koblede til pågældende naturtyper.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer. Således beskriver retningslinjerne ikke metoden eller placering af enkelte projekter. Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Indsats til bedring af vandkvaliteten gennemføres som led i vandplanlægningen og havstrategidirektivet, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og dette er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder, og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

4.1 Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter.
4. For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje.

5. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
6. Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes.
7. Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
8. Der fokuseres på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark, om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr, samt fortsættelse af arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri i Natura 2000-områder.
9. Opdatering af vejledninger f.eks. vedrørende klappning i Natura 2000-områder.
10. Der arbejdes på en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter herunder en lang række direktivarter og -fugle.

4.2 Områdespecifikke retningslinjer

1. Tilstanden af levesteder for Gul stenbræk forbedres i overensstemmelse med artens krav til disse.
2. Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjorder, der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. Stavsild, Stor vandsalamander, Bæklampret, Odder, Flodlampret, Grøn kølleguldsmed, Sandsvane (T), Blishøne (T), Rørdrum (Y), Plettet rørvagtel (Y), Engsnarre (Y) og Rørhøg (Y). Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.
3. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.
4. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på 61 ha med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10 % dækning.
5. Dele af området udpeges som Naturnationalpark.
6. Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper.
7. Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservatet Hjarbæk Fjord.

4.3 Relation til vandområdeplaner

Dette Natura 2000-område ligger inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-atlantiske region.

Vandområdeplanernes indsats for at opnå god økologisk tilstand bidrager til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper ved at tilvejebringe forbedringer i vandløb, søer og kystvande i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen. Vandområdeplanerne for 2021-2027 kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Vandområdeplanernes indsatser bidrager både med foranstaltninger til at undgå yderligere forringelser og med foranstaltninger til genopretning af bevaringsstatus. Indsatserne kan eksempelvis være reduktion af kvælstof- og fosforbelastningen til søer, reduktion af tilledningen af organisk stof til vandløb samt reduktion af kvælstofbelastningen til marine vandområder. Hertil kommer fx genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. De konkrete indsatser for planperioden 2022-2027 er beskrevet i de nye vandområdeplaner og fremgår af indsatsbekendtgørelsen. Indsatserne vil også blive præsenteret i MiljøGIS for vandområdeplanerne på [Miljøstyrelsens hjemmeside](#).

Odder forekommer i områdets søer og vandløb. Foto: Colourbox.dk

5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger

Nedenstående tabeller angiver hvordan naturtyper, arter og fugle er grupperet i dette Natura 2000-område, og som der refereres til i de konkrete målsætninger. På Miljøstyrelsens Natura 2000-hjemmeside kan man se det samlede overblik over alle naturtyper, fugle og arter, der er koblet til de enkelte grupper. For tabeller med naturtyper angiver *, at der er tale om en prioriteret naturtype.

Grupperinger af terrestrisk habitatnatur	Tilstandsvurderingssystem	Naturtype navn	Naturtype nr.
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Forklit	2110
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Grå/grøn klit*	2130
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandeng	1330
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandvold med enårige planter	1210
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandvold med flerårige planter	1220
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Enekrat	5130
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kalkoverdrev*	6210
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kystklint/klippe	1230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Surt overdrev*	6230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tør hede	4030
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på mor	9110
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på mor med kristtorn	9120
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på muld	9130
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Stilkeke-krat	9190
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Urtebræmme	6430
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Hængesæk	7140
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kildevæld*	7220
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Nedbrudt højmose	7120
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Rigkær	7230
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tidvis våd eng	6410
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tørvelavning	7150
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Våd hede	4010
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Ege-blandskov	9160
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Elle- og askeskov*	91E0
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Skovbevokset tørvemose*	91D0

Grupperinger af habitatarter	Arts navn	Arts nr.
Arter med tilstandsvurderingssystem	Stor vandsalamander	1166
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Blank seglmos	6216
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Bæklampret	1096
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Damflagermus	1318
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Flodlampret	1099
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Grøn kølleguldsmed	1037
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Gul Stenbræk	1528
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Kildevældsvindelsnegl	1013
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Odder	1355
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Spættet sæl	1365
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Stavsild	1103

Grupperinger af ynglefugle	Fugle navn	Fugle nr.
Mose- og rørskovsfugle	Plettet rørvagtel	A119
Mose- og rørskovsfugle	Rørdrum	A021
Mose- og rørskovsfugle	Rørhøg	A081
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Engsnarre	A122

Grupperinger af trækfugle	Fugle navn	Fugle nr.
Trækfugle, international betydende forekomst	Blishøne	A125
Trækfugle, international betydende forekomst	Hvinand	A067
Trækfugle, international betydende forekomst	Sangsvane	A038
Trækfugle, national betydende forekomst	Hvinand	A067

Grupperinger af søer under 5 ha	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer under 5 ha	Brunvandet sø	3160
Søer under 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer under 5 ha	Næringsrig sø	3150
Søer under 5 ha	Søbred med småurter	3130

Grupperinger af marine og ferskvandsnaturtyper	Naturtype navn	Naturtype nr.
Marin naturtype	Bugt	1160
Marin naturtype	Lagune*	1150
Marin naturtype	Rev	1170
Marin naturtype	Sandbanke	1110
Marin naturtype	Vadeflade	1140
Søer over 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer over 5 ha	Næringsrig sø	3150
Vandløb	Vandløb	3260

Resume

Natura 2000-plan for Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådale samt Skravad Bæk (nr. 30). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter, fugle og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede arter, fugle og naturtyper beskrives og der fastlægges målsætninger og indsatser.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk